जोडपत्र - ३

{परिच्छेद ४.१ (४) व ४.२.५ (१)}

प्रिफरन्स शेअर्स देण्यासाठी प्राथमिक (नागरी) सहकारी बँकांसाठी मार्गदर्शक तत्वे

अ. परपेचुअल नॉन-क्युम्युलेटिव प्रिफरन्स शेअर्स(पीएनसीपीएस)

युसीबीज्, संबंधित रजिस्ट्रार/सेंट्रल रजिस्ट्रार ऑफ कोऑपरेटिव सोसायटीज् (आरसीएस/सीआरसीएस) ह्यांनी रिझर्व बँकेशी केलेल्या सल्लामसलतीनुसार दिलेल्या पूर्वपरवानगी, परपेचुअल नॉन क्युम्युलेटिव प्रिफरन्स शेअर्स (पीएनसीपीएस) देऊ शकतात. पीएनसीपीएस हे दर्शनी मूल्यावर दिले जावेत. पुढील अटी व शर्तींची पूर्तता केली गेली असलेल्या पीएनसीपीएसमधून उभारलेल्या रक्कमा टियर १ भांडवल म्हणून समजल्या जाण्यास पात्र असतील.

२. देण्याच्या अटी

मर्यादा

२.१ पीएनसीपीएसच्या थकबाकीची रक्कम ही टियर १ भांडवलात समावेश करण्यास पात्र आहे आणि ती कोणत्याही वेळी, पीएनसीपीएस वगळून एकूण टियर १ भांडवलाच्या २०% पेक्षा अधिक असू नये. वरील मर्यादा ही, गुडविल व इतर अमूर्त ॲसेट्स वजा केल्यानंतरच्या, परंतु गुंतवणुकी वजा करण्यापूर्वीच्या टियर १ भांडवलाच्या रकमेवर आधारित असेल.

रक्कम

२.२ पीएनसीपीएस उभारण्याची रक्कम, त्या-त्या बँकांच्या संचालक मंडळाने ठरवावयाची आहे.

परिपक्वता

२.३ हे पीएनसीपीएस निरंतर (परपेचुअल) असतील.

२.४ पर्याय

१) पीएनसीपीएस, "पुट ऑप्शन" किंवा "स्टेप अप ऑप्शन" सह दिले जाणार नाहीत.

२) तथापि, बँका, एखाद्या विशिष्ट तारखेस, पुढील अटींवर कॉल ऑप्शनसह पीएनसीपीएस देऊ शकतातः-

अ) तो संलेख किमान दहा वर्षे चालला असल्यानंतरच त्या संलेखावर कॉल ऑप्शन देण्यास परवानगी आहे.

ब) केवळ भारतीय रिझर्व बँकेच्या (नागरी बँका विभाग) पूर्व परवानगीनेच कॉल ऑप्शन देता येईल. असा कॉल ऑप्शन देण्याबाबत बँकांकडून मिळालेल्या प्रस्तावांचा विचार करतेवेळी, रिझर्व बँक, इतर बाबींबरोबर, तो कॉल ऑप्शन देतेवेळी व दिल्यानंतर अशा दोन्हीही वेळी असलेला त्या बँकेचा सीआरएआर विचारात घेईल.

ताळेबंदामधील वर्गीकरण

२.५ ह्या संलेखांचे वर्गीकरण 'भांडवल' म्हणून करण्यात येईल आणि ते ताळेबंदात वेगळे दाखविण्यात येईल.

लाभांश

२.६ गुंतवणुकदारांना देय असलेल्या लाभांशाचा दर हा एक स्थिर दर किंवा बाजारानुसार ठरविल्या गेलेल्या रुपी इंटरेस्ट बेंचमार्क दराशी संबंधित असा तरता दर असेल.

२.७ लाभांशाचे प्रदान

अ) देणारी (प्रचालक) बँक, चालु वर्षाच्या उत्पन्नाच्या अतिरिक्त व वाटप करण्याजोगी रक्कम उपलब्ध असल्यास आणि पुढील बाबी असल्यास लाभांश प्रदान करील-

१) त्या बँकेचा सीआरएआर, रिझर्व बँकेने विहित केलेल्या निमायक आवश्यक तो पेक्षा अधिक असल्यास

२) असे प्रदान केल्यामुळे, परिणामी, त्या बँकेचा कॅपिटल टु रिस्क वेटेड ॲसेट रेशो, (सीआरएआर) रिझर्व बँकेने विहित केलेल्या निमायक आवश्यक तो पेक्षा कमी होणार नसल्यास.

३) लाभांश देताना, चालु वर्षाचा ताळेबंद कोणतेही संचित तोटे दाखवत नसल्याची खात्री करुन घेतल्यास.

ब) हा लाभांश संचयी (क्युम्युलेटिव) नसेल, म्हणजे, पुरेसा नफा उपलब्ध असल्यास व सीआरएआरचा स्तर किमान विनियामक असल्यासही, एका वर्षातील चुकलेला लाभांश पुढील वर्षांमध्ये दिला जाणार नाही. विहित दरापेक्षा कमी दराने लाभांश देला जाण्याचे प्रसंगी, पुरेसा नफा उपलब्ध असून व सीआरएआरचा स्तर किमान विनियामक स्तराएवढा असूनही, ही न दिलेली रक्कम भविष्यातील वर्षांमध्ये दिली जाणार नाही.

क) लाभांश न दिल्या जाण्याच्या/वरील अ मधील स्थितींमुळे कमी दराने लाभांश दिल्या जाण्याच्या घटना, प्रचालक बँकांनी, नागरी बँका विभागाचे प्रभारी महाव्यवस्थापक, केंद्रीय कार्यालय, भारतीय रिझर्व बँक, मुंबई ह्यांना कळवाव्यात.

क) वरील (अ) मधील अटींनुसार विहित केलेल्या दरापेक्षा कमी दराने दिलेल्या किंवा न दिलेल्या डिव्हिडंडची सर्व प्रकरणे, प्रचालन करणाऱ्या बँकांव्दारे, प्रभारी मुख्य महाव्यवस्थापक, नागरी बँका विभाग, केंद्रीय कार्यालय, भारतीय रिजर्व बँक, मुंबई ह्यांना कळविली जावीत.

दाव्याचे अग्रक्रम

२.८ पीएनसीपीएसच्या गुंतवणुकदारांच्या दाव्यांना, इक्विटी शेअर्स मधील गुंतवणुकदारांच्या दाव्यांपेक्षा अग्रक्रम दिला जाईल व इतर सर्व धनको व ठेवीदारांच्या दाव्यांना दुय्यम स्थान दिले जाईल.

मतदानाचे हक्क

२.९ पीएनसीपीएसमधील गुंतवणुकदार कोणत्याही मतदान-हक्कांसाठी पात्र नसतील.

२.१० इतर अटी

अ) पीएनसीपीएस हे संपूर्ण भरणा झालेले, अप्रतिभूतित व कोणत्याही निर्बंधक कलमांशिवाय असावेत.
ब) पीएनसीपीएसचा दर्जा त्यांच्या प्रचालकांच्या मतानुसार असेल.
क) पीएनसीपीएस देण्याबाबत, अन्य विनियामक प्राधिकरणांनी वैधानिक ठरविलेल्या अटी व शर्तींचे बँकांनी पालन करावे. मात्र त्यामुळे ह्या मार्गदर्शक तत्वांमधील अटी व शर्तींचे उल्लंघन होऊ नये. त्या संलेखाचा टियर १ भांडवलात समावेश करण्याबाबतच्या पात्रतेस दुजोरा मिळविण्यासाठी, वादाची कोणतीही घटना आरबीआयच्या नजरेस आणली जावी.

३. राखीव निधी आवश्यकतांचे पालन

अ) राखीव निधी आवश्यकता काढण्यासाठी, त्या इश्युसाठी गोळा केलेला आणि टियर १ प्रिफरन्स शेअर्स वाटपाचे निश्चितीकरण करण्यापूर्वी बँकेजवळ जमा असलेला निधी विचारात घ्यावा लागेल.

ब) तथापि, पीएनसीपीएसच्या इश्युमधून बँकेने उभा केलेला एकूण निधी हा, नक्त मागणी (नेट डिमांड) काढण्यासाठी दायित्व/जबाबदारी तसेच राखीवनिधी आवश्यकतांसाठी काल-दायित्व काढण्यासाठी समजला जाणार नाही व त्यामुळे त्याला सीआरआर/एसएलआर आवश्यकता लागु होणार नाहीत.

४. अहवाल पाठविण्याच्या आवश्यकता

पीएनसीपीएस देणाऱ्या बँकांनी, प्रभारी मुख्य महाव्यवस्थापक, नागरी बँका विभाग, भारतीय रिझर्व बँक मुंबई, ह्यांचेकडे, उभे केलेले भांडवल, वर विहित केल्याप्रमाणे त्या प्रचालनाबाबतच्या अटी व शर्ती व ऑफर डॉक्युमेंटची प्रत, हे कागदपत्र तो इश्यु पूर्ण झाल्यावर लगेच पाठविणे आवश्यक आहे.

५. युसीबीज्नी दिलेल्या परपेच्युअल नॉन क्युम्युलेटीव प्रिफरन्स शेअर्समध्ये वाणिज्य बँकांनी केलेली गुंतवणुक

अ) वाणिज्य बँका, युसीबीज्नी दिलेल्या पीएनसीपीएसमध्ये, अनलिस्टेड सिक्युरिटीजमध्ये १०% सीलींग दरम्यान किंवा रिझर्व बँकेच्या डिपार्टमेंट ऑफ बँकिंग ऑपरेशन्स अँड डेव्हलपमेंट (डीबीओडी), सेंट्रल ऑफिस ह्यांनी विहित केल्यानुसार गुंतवणुक करु शकतात. मात्र ते पीएनसीपीएस रेटेड असले पाहिजेत.

ब) युसीबींनी दिलेल्या पीएनसीपीएसमधील गुंतवणुकींना, कॅपिटल ॲडेक्वसीसाठी, डीबीओडीने विहित केलेले जोखीमभार लागु होतील.

६. टियर १ प्रिफरन्स शेअर्समध्ये गुंतवणुक/त्याविरुध्द अग्रिम राशी देणे

युसीबींनी इतर बँकांच्या पीएनसीपीएसमध्ये गुंतवणुक करु नये. तसेच त्यांनी किंवा अन्य बँकांनी दिलेल्या पीएनसीपीएसच्या प्रतिभूतींवर अग्रिम राशीही देऊ नयेत.

७. शेअर लिंकेज नॉर्म्स

विद्यमान शेअर लिंकिंग नॉर्म्सच्या अनुपालनासाठी, धारण केलेल्या पीएनसीपीएसना शेअर्स समजले जावे.

ब) परपेचुअल क्युम्युलेटिव प्रिफरन्स शेअर्स (पीसीपीएस)/रिडीमेबल नॉन-क्युम्युलेटिव प्रिफरन्स शेअर्स (आरएनसीपीएस)/रिडीमेबल क्युम्युलेटिव प्रिफरन्स शेअर्स.

१) प्रचालनाच्या अटी

युसीबींद्वारे वरील पीसीपीएस/आरएनसीपीएस/आरसीपीएस, संबंधित रजिस्ट्रार/सेंट्रल रजिस्ट्रार ऑफ कोऑपरेटिव सोसायटीज (आरसीएस/सीआरसीएस) ह्यांनी रिझर्व बँकेशी सल्लामसलत करुन दिलेल्या परवानगीनुसार दिले जाऊ शकतात. ह्या तीनही संलेखांना एकत्रितपणे टियर २ प्रिफरन्स शेअर्स म्हणून संबोधिले जाईल. हे टियर २ प्रिफरन्स शेअर्स दर्शनी मूल्यावर दिले जावेत. पुढील अटी व शर्तींचे पालन

करणाऱ्या टियर २ प्रिफरन्स शेअर्समधून उभी केलेली रक्कम, उपर टियर २ भांडावल म्हणून समजण्यास पात्र ठरेल.

संलेखांचे गुणविशेष

२.१ टियर २ प्रिफरन्स शेअर्स हे परपेचुअल (पीसीपीएस) किंवा दिनांकित (आरएनसीपीएस व आरसीपीएस) असे व किमान १५ वर्षांची स्थिर परिपक्वता असलेले संलेख असू शकतील.

मर्यादा

२.२ कोणत्याही वेळी, ह्या संलेखांच्या थकबाकीची व टियर २ भांडवलाच्या घटकांची रक्कम ही टियर १ भांडवलाच्या १००% पेक्षा अधिक नसावी. वरील मर्यादा, गुडविल व इतर अमूर्त ॲसेट्स वजा केल्यावर, परंतु गुंतवणुकी वजा करण्यापूर्वी आलेल्या टियर १ भांडवलाच्या रकमेवर आधारित असेल.

रक्कम

२.३ उभी करावयाची रक्कम बँकांच्या संचालक मंडळाने ठरवावी.

२.४ पर्याय

१) हे संलेख "पुट ऑप्शन" सह दिले जाणार नाहीत.
२) तथापि, पुढील अटींचे काटेकोरपणे पालन केले गेल्यास, एखाद्या विशिष्ट तारखेचा कॉल ऑप्शन देऊन, बँका हे संलेख देऊ शकतातः-
अ) तो संलेख किमान दहा वर्षे चालु ठेवला असल्यानंतरच त्या संलेखावर कॉल ऑप्शन देण्यास परवानगी आहे.
ब) केवळ भारतीय रिझर्व बँकेच्या (नागरी बँका विभाग) पूर्व मंजुरीनेच असा कॉल ऑप्शन देता येईल. कॉल ऑप्शन देण्याबाबत बँकांकडून आलेल्या प्रस्तावांचा विचार करताना, रिझर्व बँक, इतर बाबींबरोबर, तो कॉल ऑप्शन देतेवेळी व कॉल ऑप्शन दिल्यानंतर असलेली बँकेची सीआरएआर स्थिती विचारात घेईल.

स्टेप-अप पर्याय

२.५ प्रचालक बँक, त्या संलेखाच्या संपूर्ण आयुष्यात एकदाच, कॉल ऑप्शनला जोडून, प्रचालनाच्या तारखेपासून दहा वर्षे उलटल्यावर, स्टेप अप पर्याय देऊ शकते. असा स्टेप-अप १०० बीपीएसपेक्षा अधिक नसावा. स्टेप-अपवर असलेल्या मर्यादा, प्रचालक बँकेला असलेल्या कर्जाच्या सर्वंकष मूल्याला लागु होतात.

ताळेबंदातील वर्गीकरण

२.६ ह्या संलेखांचे वर्गीकरण "कर्जे" असे केले जाईल व ते ताळेबंदावर निराळे दाखविले जाईल.

कुपन

२.७ गुंतवणुकदारांना द्यावयाचे कुपन हे एखाद्या स्थिर दरावर किंवा बाजार निश्चित रुपी इंटरेस्ट बेंचमार्क दराशी संबंधीत अशा तरत्या दरावर दिले जाऊ शकते.

२.८ कुपनचे प्रदान

२.८.१ केवळ पुढील बाबींसंबंधातच कुपन-प्रदान करता येईलः

अ) त्या बँकेचा सीआरएआर हा रिझर्व बँकेने विहित केलेल्या किमान विनियामक आवश्यकतांपेक्षा अधिक असल्यास.
ब) अशा प्रदानामुळे, परिणामी, त्या बँकेचा सीआरएआर, विनियामक आवश्यकतांपेक्षा खाली येणार अथवा राहणार नसल्यास.
क) त्या बँकेला निव्वळ/नक्त तोटा झाला नसावा. ह्यासाठी, निव्वळ तोट्याची व्याख्या म्हणजे (१) मागील आर्थिक वर्षाच्या अखेरीस असलेला संचयित तोटा किंवा (२) चालु आर्थिक वर्षात झालेला तोटा.
ड) पीसीपीएस व आरपीसीएसच्या बाबतीत, प्रदान न केलेले/अशतः प्रदान केलेले कुपन हे एक दायित्व समजले जाईल. देय असलेले व न दिले गेलेले व्याज हे नंतरच्या वर्षांमध्ये देण्यास परवानगी दिली जाऊ शकते. मात्र त्या बँकेने वरील आवश्यकतांची पूर्तता केली असली पाहिजे.
ई) आरएनसीपीएसच्या बाबतीत, पुरेसा नफा उपलब्ध असूनही आणि सीआरएआरचा स्तर विनियामक किमान असला तरीही, डिफर्ड कुपनचे प्रदान भावी वर्षांमध्ये करता येणार नाही. तथापि, पुरेसा नफा उपलब्ध असल्यास व सीआरएआरचा स्तर विनियामक किमान असल्यास, बँका, विहित दरापेक्षा कमी दराने कुपनचे प्रदान करु शकतात.

२.८.२ व्याज न दिल्याची/विहित दरापेक्षा कमी दराने व्याज दिल्याची सर्व प्रकरणे, देण्याऱ्या बँकांनी, प्रभारी मुख्य महाव्यवस्थापक, नागरी बँका विभाग, केंद्रीय कार्यालय, भारतीय रिझर्व बँक, मुंबई, ह्यांना कळवाव्यात.

अपर टियर २ मध्ये समाविष्ट असलेल्य रिडीमेबल प्रिफरन्स शेअर्सचे विमोचन/पुनर्प्रदान

२.९ ह्या संलेखांचे, परिपक्वतेनंतर करावयाचे विमोचन, इतर बाबींबरोबर पुढील अटींवर, केवळ रिझर्व बँकेच्या (नागरी बँका विभाग) पूर्व मंजुरीनेच करता येईलः

अ) त्या बँकेचा सीआरएआर हा रिझर्व बँकेने विहित केलेल्या किमान विनियामक आवश्यकतांपेक्षा अधिक असल्यास.
ब) अशा प्रदानामुळे, परिणामी, त्या बँकेचा सीआरएआर, विनियामक आवश्यकतांपेक्षा खाली येणार अथवा राहणार नसल्यास.

दाव्याचा अग्रक्रम

२.१० ह्या संलेखांमधील गुंतवणुकदारांच्या दाव्यांना, टियर १ भांडवलात समावेश करण्यास पात्र असलेल्या संलेखातील गुंतवणुकदारांच्या दाव्यांपेक्षा अग्रक्रम/प्राधान्य दिले जाईल. आणि निम्न टियर २ मधील धनकोंसह अन्य धनकोंच्या व ठेवीदारांच्या दाव्यांपेक्षा दुय्यम समजले जातील. उच्चतर टियर २ मध्ये समाविष्ट संलेखांच्या गुंतवणुकदारांमध्ये हे दावे एकमेकांसाठी समान स्तरांवर असतील.

मतदानाचे हक्क

२.११ टियर २ प्रिफरन्स शेअर्स मधील गुंतवणुकदार कोणत्याही मतदान हक्कासाठी पात्र नसतील.

सीआरएआर काढण्यासाठी कर्जफेडीची तरतुद

२.१२ टियर २ भांडवलात समावेश होण्यासाठी, रिडीमेबल प्रिफरन्स शेअर्सना, (क्युम्युलेटिव व नॉन क्युम्युलेटिव दोन्हीही) कॅपिटल ॲडेक्वसीसाठी, त्यांच्या कार्यकालमधील पाच वर्षांच्या कालात, त्यांचा परिपक्वताकाल जवळ येत असताना, खाली दिलेल्या कोष्टकानुसार डिसकाउंटला सामोरे जावे लागेल.

संलेखांची उर्वरित परिपक्वता	**डिसकाउंटचा दर (%)**
एक वर्षापेक्षा कमी	१००
एक वर्ष व अधिक पण दोन वर्षापेक्षा कमी	८०
दोन वर्ष व अधिक पण तीन वर्षापेक्षा कमी	६०
तीन वर्ष व अधिक पण चार वर्षापेक्षा कमी	४०
चार वर्ष व अधिक पण पाच वर्षापेक्षा कमी	२०

२.१३ इतर अटी

अ) हे टियर २ प्रिफरन्स शेअर्स, संपूर्ण भरणा झालेले, अप्रतिभूतित व कोणत्याही निर्बंधात्मक कलमांशिवाय असवेत.
ब) ह्या टियर २ प्रिफरन्स शेअर्सचे रेटिंग प्रचालकाच्या इच्छेनुसार करता येऊ शकते.
क) टियर २ प्रिफरन्स शेअर्स देण्यासंबंधाने, बँकांनी, इतर विनियामक प्राधिकरणांनी अनिवार्य ठरविलेल्या अटी व शर्तींचे पालन केलेले असावे. मात्र त्यात, ह्या मार्गदर्शक तत्वामध्ये विहित केलेल्या कोणत्याही अटी व शर्तींचे उल्लंघन केले जाऊ नये. वादाची कोणतीही घटना, तो संलेख टियर २ भांडवलात समाविष्ट करण्याबाबतच्या पात्रतेची खात्री करुन घेण्यासाठी माहिती मिळविण्यास आरबीआयच्या नजरेस आणावी.

३. राखीव निधीच्या आवश्यकतांचे अनुपालन

अ) राखीव निधीची आवश्यकता काढण्यासाठी, बँकेने गोळा केलेला आणि ह्या संलेखांचे वाटप निश्चित करण्यापूर्वी बँकेने ठेवलेला निधी विचारात घ्यावा लागेल.
ब) हे संलेख देऊन बँकेने उभा केलेला निधी हा नेट डिमांड काढण्यासाठी दायित्व म्हणून समजला जाईल, तसेच राखीव निधी आवश्यकतांसाठी काल दायित्व समजला जाईल व त्यामुळे त्याला सीआरआर/एसएलआर आवश्यकता लागु होतील.

४. अहवाल पाठविण्याच्या आवश्यकता

हे संलेख देणाऱ्या युसीबींनी, उभे केलेले कर्ज, वर विहित केलेल्या इश्युच्या अटी व शर्ती ह्याबाबतची माहिती आणि ऑफर डॉक्युमेंटची प्रत, प्रभारी मुख्य महाव्यवस्थापक, नागरी बँका विभाग, भारतीय रिझर्व बँक, मुंबई ह्यांना तो इश्यु पूर्ण झाल्यावर पाठविणे आवश्यक आहे.

५. युसीबींनी देलेल्या टियर २ प्रिफरन्स शेअर्समधील वाणिज्य बँकांची गुंतवणुक

अ) वाणिज्य बँका, युसीबींनी देलेल्या टियर २ प्रिफरन्स शेअर्समध्ये अनलिस्टेड सिक्युरिटीज्च्या १०% मर्यादित किंवा डिपार्टमेंट ऑफ बँकिंग ऑपरेशन्स अँड डेव्हलपमेंट (डीबीओडी), केंद्रीय कार्यालय, भारतीय रिझर्व बँक ह्यांनी विहित केल्यानुसार गुंतवणुक करु शकतात. मात्र असे शेअर्स रेटेड असले पाहिजेत.

ब) टियर २ प्रिफरन्स शेअर्समधील गुंतवणुकींना, कॅपिटल अॅडेक्वसीसाठी, डीबीओडीने विहित केल्यानुसार जोखीमभार लागु होतील.

ह्या संलेखांमधील गुतवणूक/ त्यांच्याविरुध्द अग्रिमराशी

६. अन्य बँकांनी प्रचालित केलेल्या टियर २ प्रिफरन्स शेअर्समध्ये युसीबींनी गुंतवणुक करु नये तसेच त्यांनी किंवा अन्य बँकांनी दिलेल्या टियर २ प्रिफरन्स शेअर्सविरुध्द अग्रिमराशीही देऊ नयेत.